

เกษตรกรรมสหกรณ์การเกษตร

สหกรณ์การเกษตร เป็นองค์การชนิดหนึ่ง ซึ่งรัฐได้เป็นผู้สนับสนุนและตั้งขึ้น เพื่อให้เกษตรกร
ได้ใช้ประโยชน์ ในขณะอำนาจหรือรองทางเศรษฐกิจในเชิงการค้า อำนาจทางเศรษฐกิจที่เกษตรกรจะนำ
มาให้เกษตรกรก็คือ การช่วยเหลือในด้านเงินทุนให้กู้ยืมเพื่อประกอบกิจการ การจัดการจำหน่ายสินค้า
ทางเกษตรกรรม ซึ่งได้แก่การรับซื้อหรือจัดหาตลาดสินค้า เป็นการบรรเทาการเอาเปรียบของคนกลาง
และเป็นการสร้างฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์แก่เกษตรกรโดย
ตรงแล้วยังเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติอีกด้วย เมื่อเกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ
ได้รับการพัฒนาทางเศรษฐกิจแล้ว

สหกรณ์จึง เป็นองค์การธุรกิจชนิดหนึ่งนั้น โดยทั่วไป ไม่ใช่เป็นหน่วยงานของรัฐ ดังที่เป็น
อยู่ในประเทศเราขณะนี้ แต่เป็นการรวมตัวของกลุ่มชนซึ่งมีอาชีพทำนองเดียวกัน และได้รับความเหิน
รอน ใช้การประกอบอาชีพ จึงได้รวมจุดประสงค์กันในฐานะผู้มีคามอ่อนแอทางเศรษฐกิจ ดำเนินกิจ
การในความธุรกิจให้แก่เพื่อนสมาชิก หลักที่สหกรณ์ใช้ในการดำเนินธุรกิจ ส่วนใหญ่ จะเหมือนการค้า
ทั่วไป คือ แสวงหากำไรในการดำเนินกิจการ และเฉลี่ยผลกำไรนั้นให้แก่สมาชิกผู้ถือหุ้น แต่มีหลัก
สำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อให้กิจการของสหกรณ์ดำรงอยู่ได้ความที่ สมาชิกของสหกรณ์จะคงดำเนิน
กิจการกับสหกรณ์ตลอดไป เช่น ถ้าสหกรณ์นี้เป็นสหกรณ์การขาย สมาชิกก็จะต้องร่วมกับสินค้าจาก
สหกรณ์ ถ้าสหกรณ์รับซื้อผลผลิตสมาชิกก็จะต้องขายผลผลิตให้สหกรณ์ โดยไม่หวังถึงการฉ้อฉลจากแหล่ง
อื่นเช่นพ่อค้าคนกลาง และผลประโยชน์ที่ตอบแทนให้แก่สมาชิกนั้น ไม่ใช่เงินปันผลจากการลงทุนแก่มาน
เกี่ยว แต่จะมีผลตามธุรกิจที่สมาชิกได้ทำกับสหกรณ์อีกด้วย สหกรณ์จึงจัดเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่จะ
ใช้แก้ปัญหาความขัดแย้ง ระหว่างคน 2 กลุ่ม คือ ผู้ผลิตหรือผู้บริโภคกับผู้จำหน่ายหรือพ่อค้าได้ โดยกลุ่ม
แรกได้ที่จะมาร่วมมือกันเป็นผู้จำหน่ายเสียเอง

สหกรณ์แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภทคือ สหกรณ์ผู้ผลิตและสหกรณ์ผู้บริโภค
สำหรับสหกรณ์ผู้ผลิตแบ่งออกเป็นสาขาได้ 3 สาขาคือ

- 1. สหกรณ์เกษตรกร คือสหกรณ์ที่ส่งการออมทรัพย์ให้แก่สมาชิก มีทั้งในชนบทซึ่งได้แก่

เกษตรกร และในเมืองซึ่งได้แก่คนงานอุตสาหกรรม จุดประสงค์ใหญ่ของสหกรณ์ฉบับนี้ คือ การให้สมาชิกกู้เงินเพื่อให้เป็นทุนในการผลิต

2. สหกรณ์ทางเกษตรกร ทำหน้าที่คล้ายสหกรณ์เครดิตและทำธุรกิจกว้างขวางกว่า คือ มีทั้งกิจการให้ทุนกู้ยืม และจัดหาวัสดุเกษตรกรรมมาจำหน่ายแก่สมาชิก ทำการขายผลิตภัณฑ์เกษตรกรรม ทั้งที่เป็นวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการแปรรูปแล้ว นอกจากนั้นยังดำเนินการทางด้านการศึกษา วางแผนเพื่อการผลิต และการเพิ่มประสิทธิภาพของกรเกษตรด้วย

3. สหกรณ์คนงาน เป็นการรวมแรงงานของสมาชิกไว้ด้วยกัน ถ้าในการเกษตรกรรมก็จะเป็นการรวมแรงงาน เพื่อกิจกรรมทางอกรเกษตร เช่น การจัดหาวัสดุรัฐพิธี การเก็บเกี่ยวพืชผล ส่วนในระบบอุตสาหกรรมก็คือ คนงานที่มีนายจ้างเป็นสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินงานเป็นคนงานด้วยกันเอง ซึ่งสมาชิกของสหกรณ์นั้นเป็นผู้เลือกขึ้นมา คนงานจะได้รับเงินปันผลตามหุ้น และได้รับส่วนเฉลี่ยความค้ำจางอีกส่วนหนึ่งด้วย

สำหรับสหกรณ์ผู้บริโภคนั้น ได้แก่ร้านสหกรณ์ ซึ่งตั้งขึ้นเพื่อเป็นการเสริมผลประโยชน์ของผูบริโภคเป็นการเพิ่มอำนาจซื้อ ของผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ กัน

การสหกรณ์ในประเทศไทย

สหกรณ์ในประเทศไทยเกิดขึ้นด้วยจุดประสงค์ที่สามล มีจุดประสงค์ที่จะช่วยเหลือแก่ไขและขกรฐานของเกษตรกรที่มิสามารถความเป็นอยู่อย่างดีด้วยตนเอง มีหนี้สินล้นตัว ด้วยการจัดหาเงินทุนให้เกษตรกรให้กู้ยืม ด้วยการจัดตั้งสหกรณ์เครดิตแบบไร้เงื่อนไขซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือ เนื่องจากได้สำรวจแล้วว่าเป็นจังหวัดที่มีสภาพเหมาะสมแก่การริเริ่ม การสหกรณ์ สหกรณ์แห่งแรกนี้ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2457 ใจชื่อ ว่า " สหกรณ์วิจิตรไม่จำกัดสินใจ " เป็นสหกรณ์เล็ก ๆ ตั้งขึ้นในระดัมนานามีสมาชิกประมาณ 16 คน วัตถุประสงค์หลักคือการจัดหาทุน ให้สมาชิกได้กู้ยืมเพื่อไม่ไ้โดนหนี้เกา หรือนำไปลงทุนในการผลิตโดยไม่ต้องกู้ยืมจากภายนอก ที่ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง รัฐได้ดำเนินการโดยชอกู้เงินจากแบงก์สยามกัมมาจล มาเป็นเงินทุนและจัดหน่วยงานที่รับผิดชอบการสหกรณ์โดยเฉพาะขึ้น มีกรมพัฒนาวิชาการลงขันเป็นนายทะเบียนสหกรณ์เป็นคนแรก สหกรณ์ได้ขยายตัวออกไปโดยรัฐบาลได้ตั้งสหกรณ์พิเศษแห่งที่สองขึ้นที่จังหวัดลพบุรี การขยายตัวและรูปแบบของสหกรณ์ได้เริ่มมีอย่างจริงจังขึ้นใน พ.ศ. 2481 ระยะเวลาที่สหกรณ์ขยายตัวมากที่สุด คือ ระยะเวลาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2505 ที่ปรากฏว่ามี

สมาคมในสหกรณ์ในรูปแบบต่าง ๆ อยู่ถึง 17,733 สมาคม การสหกรณ์ในประเทศไทยแบ่งออกเป็นประเภทได้ดังนี้

1. สหกรณ์อาหุณ เป็นสหกรณ์ขนาดเล็กที่มีการแบ่งกำไร แลจะใหญ่เงินเพื่อจิตใจที่สิ้น และใช้ประกอบการเกษตร ส่งเสริมการออมทรัพย์ การดำเนินการงานของสหกรณ์นั้นอยู่ในวงแคบ ในกลุ่มคนจำนวนน้อย รัศมีหมู่บ้านหรือตำบล เพื่อให้สมาชิกสามารถควบคุมซึ่งกันและกัน ทั้งในด้าน การจ่ายเงินให้ถูกทาง และสงคืนเงินกู้ในระยะเวลาที่กำหนด การคัดเลือกสมาชิกจึงของดูแลตาม ประพฤติเป็นอย่างไร การใหญ่เงินก็จะคงดูวัตถุประสงค์และปริมาณ ที่จะทำให้ถูกค่าใช้จ่ายอย่าง เป็น ประโยชน์โดยแท้จริง และไม่กระทบกระเทือนต่อการดำรงชีพของตัว เงินกู้ส่วนมากตกเป็นเงินกู้ ระยะเวลา ผู้กู้จะต้องมีโฉมมาจำนวนและมีเพื่อนสมาชิกมาประกัน 2 คน

2. สหกรณ์เครดิตเพื่อผลิตกรรม เป็นสหกรณ์ระดับอำเภอ มีธุรกิจขนาดใหญ่เต็ม แบบว่า ธุรกิจส่วนใหญ่จะใหญ่เงินเหมือนกันแต่เป็นการกู้เพื่อการผลิตกรรม จึงใหญ่เงินระยะสั้นและระยะปาน กลาง โดยมีการกำกับแนะนำอย่างใกล้ชิด จำนวนและระยะเวลาในการกู้จะคงเป็นไปตามแผนที่วางไว้ตั้งแต่ผลิตไปจนจำหน่าย เพื่อให้เงินกู้เป็นประโยชน์ในการเกษตรกรรมอย่างแท้จริง

3. สหกรณ์ออมทรัพย์และเครดิต เป็นสหกรณ์ของผู้มีเงินเก็บออม ตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการ ออมทรัพย์และให้สมาชิกกู้เงินโดยเสียดอกเบี้ยถูก

4. สหกรณ์นิคม เป็นการรวมกลุ่มของผู้ไม่หวังสร้างทางหนึ่งในที่ถิ่นว่างเปล่า โดยรัฐเป็นผู้ ออกทุน และให้บริการต่าง ๆ ไปก่อน เช่น บุกเบิกป่า ปลูกขนาน สมาชิกจะคงหาผลประโยชน์มาคืน ทุนที่รัฐได้ลงไปให้ก่อน เมื่อคืนครบถ้วนรัฐจะออกโฉนดให้

5. สหกรณ์เช่าซื้อที่ดิน สมาชิกได้แก่ชาวนาที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง สหกรณ์เช่าซื้อที่นา ด้มีโฉนดมาแบ่งให้สมาชิกเช่าทำนา โดยให้ชำระเช่าซื้อเป็นรายปี เมื่อชำระที่ดินหนี้สิ้นหมดแล้วก็ได้ กรรมสิทธิ์ที่นาเป็นของตนเอง โดยที่สมาชิกไม่มีหลักทรัพย์เป็นของตนเองเลย จึงต้องมีพนักงาน สหกรณ์เช่าควบคุมอย่างใกล้ชิด

6. สหกรณ์ผู้เช่า ในกรณีที่เมื่ออาจซื้อที่ดินให้เกษตรกรได้แล้ว ก็มีการจัดตั้งสหกรณ์ผู้เช่า ขึ้น โดยสหกรณ์จะไปหาเช่าที่ดินมาให้สมาชิกเช่าต่อ ควบราคาถูกสหกรณ์ประเภทนี้ไม่มากนัก เนื่อง จากที่ดินขนาดใหญ่ที่ให้เช่าในราคาถูกมีน้อย

7. สหกรณ์บำรุงที่ดิน มีจุดมุ่งหมายในการชลประทานเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากระบบการส่งน้ำ

ยังมีอุปสรรคในเรื่องระดมเงินทุน การขาดบุคลากรส่งผ้า ขาดเครื่องสูบน้ำ ซึ่งเกษตรกรแต่ละคนไม่มีกำลังเงินจะทำเองได้ จึงได้รวมกันขึ้นเป็นสหกรณ์ เพื่อดำเนินการเรื่องเหล่านี้ สมาชิกจะต้องทำตาม ที่ผู้นำที่ได้รับการบำรุงและเสียค่าน้ำตามเนื้อที่นานนี้ ๆ นี้ เป็นสหกรณ์ที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกมาก รัฐจึงได้ขยายสหกรณ์ชนิดนี้ออกไปโดยทั่วไป

8. สหกรณ์การขาย ทั้งขึ้นเพื่อจัดความเดือดร้อนในการที่เกษตรกรได้รับจากการค้าขาย กับพ่อค้าคนกลาง สหกรณ์จะรับฝากทรัพย์สินของเกษตรกร ไปจัดจำหน่ายให้ โดยมีผู้จ้างเก็บรักษาและมีอุปกรณส่งตามความจำเป็น เกษตรกรจะได้รับเงินค่าขายไปก่อน 75% เมื่อขายได้แล้วสหกรณ์จะให้เงินครบจำนวน โดยหักค่าธรรมเนียมในการขายไว้ สหกรณ์ประเภทนี้ต้องใช้เงินทุนมากและต้องกรรสมาชิกจำนวนมาก การดำเนินงานจึงไม่ค่อยได้ผลดีนัก เพราะสมาชิกขาดความรับผิดชอบ ทั้ง ๆ ที่ตามหลักการนั้น จะเป็นประโยชน์แก่สมาชิกเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังขาดเจ้าหน้าที่ที่เอื้อเฟื้อและความสามารถในการดำเนินงานอีกด้วย

9. ร้านสหกรณ์ ทั้งขึ้นเพื่อจัดการแสวงกำไรเกินควร ของคนกลางผู้จำหน่ายสินค้า โดยรวมกันจัดตั้งเป็นร้านค้าเพื่อรับสมาชิกโดยทั่วไป มีการดำเนินงานควบคุมกิจการหลักประจำชาติไทย การจ่ายเงินปันผลเป็นไปตามต้นและตามอับข้อ การขายสินค้าเป็นการขายด้วยเงินสดและขายไปประชาชนโดยทั่วไป ร้านสหกรณ์นี้มักได้ผลดีตามเมืองใหญ่ ๆ เช่น เมืองหลวง แต่ตามทางจังหวัดไม่ค่อยได้ผลนัก เพราะเป็นการค้าเงินเร็ว สมาชิกมักนำสินค้าไปซื้อเชื่อมาขายเป็นเงินสดในราคาถูก และมีทัศนคติที่สหากรณ การอ้างจึงขาดทุนไม่คุ้มกับการดำเนินงาน

10. สหกรณ์อุตสาหกรรม เป็นสหกรณ์แปรรูปเพื่อรับซื้อวัตถุดิบจากสมาชิก มาแปรรูปขายเป็นสินค้าให้ใครก็ตามก็ได้ เช่น ยาสูบ การทำมีด การทอผ้า เป็นต้น สหกรณ์อาจหาวัตถุดิบไปให้สมาชิกแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์หรือรับวัตถุดิบจากสมาชิกมาดำเนินการแปรรูปเองก็ได้

ประโยชน์ของสหกรณ์การเกษตร

ประโยชน์ของสหกรณ์โดยทั่วไป ๆ ไปนั้น ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการเกษตร เช่น ร้านสหกรณ์ และสหกรณ์ออมทรัพย์และเกริกิจ จะเป็นเรื่องของผู้ประกอบอาชีพนอกการเกษตรโดยทั่วไป แต่สำหรับประเทศไทยนั้น สหกรณ์ได้เกิดขึ้นโดยคำริและการดำเนินงานของรัฐมาโดยตลอด โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การเกษตร มุ่งจะให้สหกรณ์เป็นเครื่องมือพัฒนาสภาพความเป็นอยู่และฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

ไว้ด้วย จึงน่าจะทราบว่าสหกรณ์มีประโยชน์แก่การเกษตรอย่างไรบ้าง และมีบทบาทในฐานะผู้พัฒนาการเกษตรได้เพียงใด เราจะสามารถพิจารณาได้ดังนี้

1. โดยทั่ว ๆ ไปนั้น เป็นวิธีป้องกันการแทรกแซงของผู้มีกำลังทางเศรษฐกิจเหนือกว่า โดยหลักการแสวงหาผลประโยชน์และเอาเปรียบ ทั้งในด้านการจำหน่ายและการผลิต เพื่อให้ผลประโยชน์ที่บุคคลอื่นเคยได้รับตกมาอยู่กับสหกรณ์และสมาชิก
2. เป็นการผ่อนคลายภาวะหนี้สินของเกษตรกร โดยการให้กู้ยืมเงินในเงื่อนไขอุกฤษฏม อัตราคอกเบี้ยถูก แผนการไปกู้ยืมจากบุคคลภายนอก ซึ่งนอกจากจะเสียบคอกเบี้ยในอัตราสูงแล้ว ในบางครั้งเงื่อนไขในการกู้ ก็ทำให้เกษตรกรต้องหมดทุนทำกิน ตลอดจนผลผลิตที่คืนทำกินไปควบ
3. เป็นวิธีแก้ปัญหาคาการชลประทาน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญสำหรับเกษตรกรรวมในเมืองไทย ทั้งที่กินน้ำ ๗ ตอน ๗ ทำให้ไม่ได้รับผลจากการชลประทานอย่างเต็มที่ เราสามารถใช้สหกรณ์นำร่อง ที่ดินเป็นศูนย์กลางในข้อนี้
4. เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต โดยการให้เงินกู้ตามแผนการผลิตที่ได้วางไว้ล่วงหน้า และในการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด มีการแนะนำปรับปรุงวิธีการผลิตที่รักษาความเคลื่อนไหวของตลาด และความคุมปริมาณการผลิต เพื่อรักษาระดับราคาสินค้า เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร โดยตรง
5. การดำเนินงานของสหกรณ์ เป็นการแข่งขันกับพ่อค้าคนกลาง และถ้าสหกรณ์สามารถดำเนินงานอย่างได้ผลดี ก็จะได้ผลต่อกลางคนกลางออกไปได้ เป็นการลดปัญหาในด้านราคาสินค้า และเป็นการเพิ่มผลกำไรเฉลี่ยกับเขาเป็นรายได้ให้เกษตรกรเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ถ้าสหกรณ์ดำเนินงานกิจการค้าแปรรูปสินค้า ก็จะช่วยให้มีการกระจายรายได้ กระจายโอกาสการมีงานทำสูงชนบท
6. สหกรณ์ช่วยในการจัดหาที่ดินทำกิน ให้เกษตรกร เช่น สหกรณ์นิคม สหกรณ์เช่าซื้อ สหกรณ์ผู้เช่า เป็นการขุดฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกร และช่วยทำให้ที่ดินรกร้างว่างเปล่ามีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น
7. การสหกรณ์เป็นการรวมพลังทางเศรษฐกิจ ถัดให้เกิดสถาบันทางการเงินที่มีความมั่นคงแห่งหนึ่งในชนบท และรัฐบาลสามารถจะให้เงินช่วยเหลือเกษตรกร โดยผ่านสหกรณ์ได้อย่างได้ผลเต็มที่

8. สหกรรณช่วยก่อสร้างรากฐานของประชาธิปไตย ด้วยลักษณะการดำเนินงานที่มีขั้นตอน เป็นประชาธิปไตย จะทำให้เกษตรกรได้เรียนรู้ด้วยวิธีปฏิบัติโดยตรง จะเป็นแนวทางที่สามารถเปลี่ยนแปลง สังคมและสังคมไทยให้เป็นไปในรูปแบบประชาธิปไตยได้มากขึ้น

9. ช่วยส่งเสริมและเพิ่มพูนความรู้ทางการ เกษตรและชลประทาน ด้วยวิธีการของสหกรรณที่มีการประชุม เพื่อร่วมกันแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ของการเกษตร ตลอดจนเผยแพร่เทคนิค เครื่องมือใหม่ ๆ ตลอดจนความรู้ให้เกษตรกรได้ทราบ

10. เป็นองค์การที่รัฐสามารถใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อกับเกษตรกร ในด้านการแถลง นโยบายหรือแผนพัฒนาต่าง ๆ เช่น นโยบายการเกษตร เป็นต้น

11. เป็นการส่งเสริมความสามัคคีในกลุ่มเกษตรกร เนื่องจากสหกรรณเป็นการรวมกลุ่ม ร่วมกันทำงาน เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ของกันและกัน จึงทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่สมาชิก อันจะทำให้งานของสหกรรณได้ผลดี นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมศีลธรรมในค่านิยมที่ดีจะคง ควบคุมความประพฤติของเพื่อนสมาชิกด้วยกัน เพื่อให้การส่งคืนเงินกู้เป็นไปโดยตามกำหนด

บทบาทของสหกรรณในการพัฒนา

บทบาทของสหกรรณในการพัฒนาแบ่งออกเป็น 4 ประเภทกว้าง ๆ คือ

1. บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ สหกรรณที่มีบทบาทในการพัฒนาบทบาทที่สำคัญก็คือ สหกรรณการเกษตร สหกรรณจะนำหน้าที่จะกระตุ้นให้เกษตรกรช่วยเหลือตนเอง ก่อให้เกิดความคิดริเริ่ม ที่จะแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ซึ่งแต่ก่อนเกษตรกรจะปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของ การพัฒนาท้องถิ่น ก่อให้เกิดความเจริญขึ้น และรัฐยังสามารถใช้สหกรรณเป็นเครื่องมือที่จะดึงกำลังคน จากการเกษตรมาช่วยในการพัฒนาตามนโยบายให้โดยสะดวกยิ่งขึ้น

¹ รวบรวมและเรียบเรียง จาก มิ่งกูร จันทน์อ. ประวัติกและหลักสหกรรณ (สหกรรณ 101)

2. บทบาทในการพัฒนาการเกษตร จากประโยชน์ที่สหกรณ์ช่วยในการลดประมาณการผลิต การแปรรูป การตลาด ทำให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและราคาในเส้นทางทางการเกษตรได้ เพราะการผลิตที่ไม่ต้องพึ่งพาเกษตรกรชาติ แต่สามารถกำหนดปริมาณและมาตรฐาน ทำให้สามารถวางแผนการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อส่งขายยังตลาดโลกจึงได้ราคาดี ผลประโยชน์และผลตอบแทนก็จะกลับมาสู่เกษตรกรมากขึ้น เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ประเทศไปในตัวด้วย

3. บทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ เนื่องจากเกษตรกรเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ เมื่อสหกรณ์ทำให้เกษตรกรสามารถความเป็นอยู่ให้มั่งคั่งขึ้น ความเป็นอยู่ที่มีมาตรฐานสูงขึ้น ก็จะมีผลกระทบไปถึงระบบอื่น ๆ เพราะผู้มีรายได้อุดมขึ้นก็จะขยายความต้องการทางด้านอุตสาหกรรม และเครื่องอุปโภคบริโภคเพิ่มขึ้นตามค่าของการซื้อที่สูงขึ้น มีการหมุนเวียนของเงินเกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยทั่ว ๆ ไป ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศขึ้น

4. บทบาทในการพัฒนาสังคม โดยทั่ว ๆ ไป นอกจากการเศรษฐกิจและสังคมเป็นรองคู่กัน การพัฒนาทางเศรษฐกิจก็จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้เองก็เป็นปัจจัยที่จำเป็นที่นำไปสู่การพัฒนาทางสังคมในที่สุด นอกจากนี้ ดร. สนิท สมัยการ ยังได้เน้นถึงภาวะสำคัญของสหกรณ์ในฐานะ agent of change ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมโดยตรงไว้ว่า สหกรณ์ควรจะมีบทบาทในการนำพฤติกรรมใหม่ ๆ เข้ามาสู่สังคม ถ้าสังคมทั่ว ๆ ไปยอมรับพฤติกรรมนี้ และปฏิบัติกันแพร่หลายก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมขึ้น คือ เปลี่ยนจากพฤติกรรมเดิมมาเป็นพฤติกรรมใหม่ สำหรับสังคมไทยนั้นมีพฤติกรรมที่เด่นอยู่คือ Individualistic Behaviour คือชอบทำอะไรตามลำพังด้วยตนเอง แก้ปัญหากด้วยตัวเอง ความสำเร็จความล้มเหลวอยู่ที่ตัวของเราเองและครอบครัวของเราเป็นหลัก ถ้าสหกรณ์ทำหน้าที่เป็นตัวนำความเปลี่ยนแปลงใจด้วยดีของสหกรณ์ คือการรวมคนเราทำงาน ร่วมกันแก้ปัญหาพฤติกรรมเฉพาะตัวของสมาชิกควรจะลดน้อยลง สมาชิกจะต้องรู้จักคุณค่าของการใช้กลุ่มแก้ปัญหา และการที่สหกรณ์มีวิธีการอยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตย หากเราสามารถพัฒนาความคิดในเรื่องประชาธิปไตยนี้ให้แก่สมาชิกได้ สหกรณ์ก็จะโยนชื่อของการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การพัฒนาสังคมได้อย่างดีที่สุด

สหกรณ์การเกษตรอำเภอบางแพะ

สหกรณ์การเกษตร เกษตรอำเภอเมืองราชวณัญฉัตการ สหกรณ์ พ.ศ. 2511 ในจังหวัดสุพรรณบุรี

หาทุน ซึ่งเป็นสหกรณ์ขนาดเล็ก และมีจุดมุ่งหมายในการให้ความช่วยเหลือทางด้านการเกษตรอย่างเต็มที่
 เข้าเป็นสหกรณ์ในระดั้อำเภอในลักษณะสหกรณ์เอกชนประสงค์ ในรูปของสหกรณ์การเกษตร โดยมี
 วัตถุประสงค์ที่จะให้สหกรณ์การเกษตรที่เกิดขึ้นใหม่นี้ ขยายวงการค้าเงินงานกว้างออกไปจากการให้
 สินเชื่อแก่สมาชิก เช่น มีการปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิตและการจัดจำหน่าย โดยมีการเปลี่ยนแปลง
 แปลงโครงสร้างภายในสหกรณ์ ปรับปรุงการค้าเงินงานให้ดีขึ้น เพื่อจูงใจให้สมาชิกใหญ่ขึ้นให้เพียง
 พอ สหกรณ์การเกษตรการค้าเงินงานโดยมีทุนของสหกรณ์เอง 47.2 % ของนั้นเป็นเงินกู้ที่เ่มาจากแหล่ง
 ที่สำคัญที่สุด คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์จำนวน 52.7 %

สำหรับสหกรณ์การเกษตรบางแห่งนั้น เดิมเป็นสหกรณ์ชาวไร่ ตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2500
 แต่ดำเนินการขายทุน ทั้ง ๆ ที่สหกรณ์มีขนาดใหญ่ถึงขนาดมีโรงสีรับสีข้าวจากสมาชิก แต่เนื่องจาก
 คณะกรรมการดำเนินงานไม่สุจริต จึงต้องขายทรัพย์สินให้กระทรวงการคลัง ต่อมาได้จัดตั้งขึ้นใหม่
 เป็นสหกรณ์หาทุนในตำบลต่าง ๆ และเมื่อมีพระราชบัญญัติสหกรณ์ 2511 จึงได้ขอรวมสหกรณ์หาทุนเข้า
 เป็นสหกรณ์ในระดั้อำเภอ โดยจะจดทะเบียนจัดตั้งเป็นสหกรณ์การเกษตรบางแห่ง ไม่จำกัด เมื่อ
 วันที่ 12 ธันวาคม 2512 และต่อมาเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2513 ได้เปลี่ยนแปลงเป็นสหกรณ์การเกษตร
 บางแห่ง จำกัด สหกรณ์นี้เป็นสหกรณ์ขนาดกลาง มีเงินทุนเรือนับจำนวน 397,600.00 บาท เงิน
 สำรอง 630,631.73 บาท เงินทุนอื่น ๆ 160,171.00 บาท และเงินกู้จากธนาคารเพื่อการ-
 เกษตรและสหกรณ์ 2,999,377.66 บาท รวมมีเงินดำเนินการทั้งสิ้น 4,187,780.39 บาท
 มีสมาชิกทั้งสิ้น (เพียงสิ้นวันที่ 24 ตุลาคม 2520) จำนวน 572 ราย แบ่งออกเป็น 14 กลุ่ม ตาม
 จำนวน ตำบลทั้ง 7 ดังนี้

ตำบลบางแพ	3 กลุ่ม	จำนวน	132 คน
ตำบลวังเย็น	2 กลุ่ม	จำนวน	34 คน
ตำบลวัดแกว	1 กลุ่ม	จำนวน	45 คน
ตำบลหัวไทร	2 กลุ่ม	จำนวน	40 คน
ตำบลโพธิ์หัก	2 กลุ่ม	จำนวน	103 คน
ตำบลคอนใหญ่	2 กลุ่ม	จำนวน	173 คน
ตำบลคอนหา	2 กลุ่ม	จำนวน	65 คน

การดำเนินงานของสหกรณ์ กระทำโดยคณะกรรมการซึ่งได้รับการเลือกตั้งในคราวประชุมใหญ่สามัญ เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2519 มีจำนวน 13 คน แบ่งเป็นประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการและเหรัญญิก ตำแหน่งละ 1 คน และกรรมการอีก 9 คน กำเนิงานตามนโยบายซึ่งที่ประชุมใหญ่ได้กำหนดไว้ ตามแผนงานประจำปี ตามอำนาจหน้าที่ที่ได้อำหนดไว้ในข้อบังคับ คณะกรรมการของสหกรณ์ได้แจ้งเจ้าหน้าที่ไว้ 2 คน ในตำแหน่งผู้ช่วยผู้จัดการ 1 คน และเสมียนอีก 1 คน การที่จ้างไว้ในตำแหน่งผู้ช่วยผู้จัดการ ก็เนื่องจากมีข้อบังคับไว้ว่า การจะจ้างผู้จัดการ โคนั้นต้องคำนึงตามธุรกิจของสหกรณ์ ถ้ามีธุรกิจมากพอที่จะเลือกให้ช่วยผู้จัดการดำรงตำแหน่งผู้จัดการได้ นอกจากเจ้าหน้าที่ทั้งสองนี้แล้วยังมีพนักงานส่งหนังสือสหกรณ์ ในตำแหน่งสหกรณ์อำเภอมาคอยดูแลให้คำแนะนำ ให้สหกรณ์ดำเนินงานเป็นไปตามข้อบังคับของกาารสหกรณ์ และยังอำนาจควบคุมในคานเงินฝากและการบัญชีของสหกรณ์ด้วย สำหรับการดำเนินงานใน คำนสมาชิก สหกรณ์ได้แบ่งสมาชิกเป็น 14 กลุ่ม ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ มีประธานของแต่ละกลุ่ม ซึ่งเลือกตั้งกันขึ้นมาเอง ซึ่งจะมีหน้าที่คอยดูแลการดำเนินงานของกลุ่มอยู่ในความรับผิดชอบของตัวเอง ทั้งในฐานะการคัดเลือกสมาชิกและการควบคุมการชำระหนี้สิน ให้เป็นไปตามกำหนดเวลา แสดงว่า การดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรบางแพ เป็นไปในรูปแบบประชาธิปไตยอย่างมาก และมีการควบคุมการดูแลอย่างใกล้ชิด ทั้งเรื่องเป็นการเรียกร้องชื่อเสียงของสหกรณ์ ที่เคยเสื่อมความนิยม มาครั้งแรกครั้งเป็นสหกรณ์ชายชาวลูกศิษย์มาสู่ความนิยมอีกครั้งหนึ่ง สหกรณ์นี้จึงมุ่งหมายในการดำเนินงานดังนี้

1. ส่งเสริมการเกษตร ทั้งการทำนาและการปลูกพืชหมุนเวียน เช่น ถั่วเขียวและการเลี้ยงหมู
2. เผยแพร่ความรู้ เทคนิคในการผลิตและข้าวการตลาดให้แก่เกษตรกร
3. ขายวัสดุการเกษตร ทั้งเงินสดและเงินเชื่อให้แก่สมาชิก เช่น ปุ๋ย ยารักษาแมลง เกล็ดพันธุพืช เครื่องอุปโภคบริโภค ตลอดจนอุปกรณ์วัสดุการเกษตรต่าง ๆ เช่น เครื่องสูบน้ำ ในการขุดดินทำเขื่อนจะซื้อได้ใ้ในวงเงินไม่เกิน 5,000.00 บาทต่อปี สินค้าที่ชาวบ้านสหกรณ์จะขายให้ในราคาถูก โดยคิดค่าธรรมเนียมในการขายสำหรับอุปกรณ์การเกษตร และคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำ สำหรับวัสดุการเกษตรและเครื่องอุปโภคบริโภค เพื่อให้สหกรณ์กำไรพอที่จะดำรงกิจการอยู่ได้

4. รับซื้อที่ดินโดยเฉพาะชาวเปลือกจากสมาชิก โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2519 แต่รับซื้อได้ไม่มากนัก เนื่องจากขาดเงินทุนและบุงฉาง สหกรณ์รับซื้อชาวเปลือกจากสมาชิกได้ราว 25 ไร่ เท่านั้น

5. ใหญ่เงินเพื่อเป็นเงินทุนในการประกอบอาชีพ และซื้อที่ดินในรูปของเงินกู้ ระยะสั้นและระยะปานกลาง

การดำเนินงานของสหกรณ์

แม้ว่าสหกรณ์การเกษตรของอำเภอทางแพะมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานตามหลักของสหกรณ์แบบประสงคครบถ้วน แต่งานที่สหกรณ์นี้สามารถทำอย่างได้ผลดีนั้นเป็นประการเดียวคือการให้สินเชื่อ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. เงินกู้ระยะสั้น การกู้เงินจากสหกรณ์จะคงมีหลักทรัพย์ คือ มีโฉนดมาจำนองเป็นการค้ำประกัน และเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 12 ต่อปี ทุกครั้งที่มีการกู้เงิน เกษตรกรจะต้องซื้อหุ้น (ราคาหุ้นละ 50.00 บาท) เพิ่ม 1 หุ้นต่อเงินกู้ทุกบาท เงินกู้ระยะสั้นจะกู้ได้ไม่เกินรายละ 7,000.00 บาท จึงไม่ค่อยได้รับความนิยมนัก ปรากฏว่าในปีทางบัญชี ระหว่าง 11 เมษายน 2519 - 31 มีนาคม 2520 มีสมาชิกกู้เงินระยะสั้น 13 ราย เป็นเงิน 64,413.00 บาท เสีย利息ร้อยละ 4,955.00 บาท การกู้เงินระยะสั้นนั้นมีส่วนช่วยส่งเสริมการประกอบอาชีพสมาชิกมักจะกู้เพื่อซื้อ หี้อุปกรณ์ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลงหรือพืช เบี่ยงการจ้างแรงงานและจักรกล ตลอดจนเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือนต่าง ๆ เบี่ยงการกู้เงินเฉพาะฤดูกาลเมื่อถึงหน้าเพาะปลูก การส่งคืนเงินกู้จะต้องส่งคืนภายในระยะเวลา 12 เดือน

2. เงินกู้ระยะปานกลาง เป็นการใหญ่เงินเพื่อลงทุนขยายกิจการในทางการเกษตร เช่น ซื้อที่ดิน ไร่ที่ในทางกรเกษตรโดยมีกำหนดชำระคืนภายในเวลา 3 ปี การกู้เงินระยะปานกลางจะกู้ได้วงเงินไม่เกิน 40,000.00 บาท ต่อราย ในการกู้ นอกจากจะมีโฉนดมาจำนองแล้ว ยังต้องมีสมาชิกมารับรองอีก 2 คนด้วย เนื่องจากเป็นเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยสูงพอสมควรและระยะเวลาในการส่งคืนนานพอที่เกษตรกรจะนำเงินไปใช้จ่ายหมุนเวียนให้เป็นประโยชน์อย่างจริงจัง จึงมีผู้นิยมกู้เงินระยะปานกลางก็มาก ปรากฏว่าในปีทางบัญชี ระหว่าง 1 เมษายน 2519 - 30 มีนาคม 2520 มีเงินถึง 44 ราย เป็นเงิน 548,700.00 บาท เสีย利息ร้อยละ 7,921.00 บาท

กรชำระเงินคืนทั้ง 2 ประเภท อาจชำระได้ครบถ้วนหรือไม่ หรืออาจชำระเป็นข้าวเปลือกได้ โดยสหกรณ์จะตีราคาให้ตามราคาของตลาด

สำหรับกิจการด้านธุรกิจการขายสินค้าเงินเชื่อ แม้ว่าจะเป็นพื้นของสมาชิกเพราะให้ชำระไวภายใน ๑ ปี ในวงเงินไม่เกิน 5,๐๐๐.๐๐ บาท และสหกรณ์ได้จัดหาสินค้ามาให้หลายชนิด เช่น พันธุ์พืช ปุ๋ย ไร่ ข้าวสาร แต่สหกรณ์มีผู้นับถือสินค้าไม่ได้มากนัก ปรากฏว่าใช้จ่ายเงินซื้อสินค้าไปเพียง 242,863.85 บาท ทั้ง ๆ ที่การค้าก็ทำกำไรให้ คือขายได้ถึง 265,221.20 บาท ทั้งที่เป็นเงินเชื่อ ส่วนจุดมุ่งหมายที่แท้จริงคือการหนึ่งของสหกรณ์ คือ การรับซื้อผลผลิตจากสมาชิกนั้น สหกรณ์รับซื้อไว้ได้เพียง 32,465.20 บาท ซึ่งเป็นการซื้อเฉพาะข้าวเปลือกเท่านั้น ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลที่ว่า นอกจากสหกรณ์ จะไม่มีเงินทุนเพียงพอแล้ว ยังมีผู้จัดการที่มีความสามารถที่จะจัดการขายผลผลิตแข่งกับพ่อค้าคนกลางในตลาดได้ ทั้งยังไม่มียุ่งฉางที่จะเก็บข้าวที่รับซื้อข้าวเปลือก ราคาที่จะเป็นไปตามพ่อค้าคนกลาง มีค่าสูงกว่าราคาของพ่อค้าคนกลางแต่อย่างใด และสหกรณ์ก็ไม่เคยเชิญชวนหรือชี้แจงให้เห็นจุดประสงค์ของโครงการขายผลผลิตให้แก่สหกรณ์เลย และจะรับหรือซื้อเมื่อสมาชิกคิดขอแจ้งความประสงค์จะขายข้าวสารในที่นั้น เมื่อซื้อแล้วก็จะขายต่อไปพ่อค้าคนกลาง หรือโรงสี สหกรณ์จึงดำเนินการในลักษณะคนกลางอีกชนิดหนึ่ง เท่านั้น มิใช่ผู้จัดการที่มีความสามารถควบคุมราคาได้แก่ประการใด เป็นการรับซื้อเพื่อช่วยเหลือสมาชิกเท่านั้น ยังไม่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายในกิจการธุรกิจ สหกรณ์จึงมีกำไรจากการขายผลผลิตเพียง 324.80 บาท คือมีผลจากการขาย 32,790.00 บาท เท่านั้น

จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรบางแห่งนั้น อยู่ในขั้นปานกลาง คือจากการดำเนินงานธุรกิจทั้งหมดสหกรณ์มีกำไรสุทธิเพียงวันที่ 31 มีนาคม 2520 เป็นเงิน 140,857.16 บาท แต่ก็ยังดำเนินงานไม่ได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการควบคุมสหกรณ์เงินทุนเข้าเป็นสหกรณ์เอกชนประสงค์เลย ด้วยสหกรณ์ดำเนินการเฉพาะการให้สินเชื่อเป็นหลักเท่านั้น บัญชีและอุปกรณ์ที่สหกรณ์มีติดอยู่ในกิจการดำเนินงานมาจากหลายด้าน เช่น ในด้านรัฐบาลก็มีนโยบายเกี่ยวกับการสหกรณ์ไม่แน่นอน รัฐมีจุดมุ่งหมายที่จะใช้สหกรณ์พัฒนาการเกษตร แต่ก็จัดหาเงินให้สหกรณ์น้อย แม้จะมีนโยบายที่จะให้สหกรณ์เริ่มค้าขายอย่างจริงจัง โดยจะจัดหาเงินให้สหกรณ์เพื่อสร้างฐานะ จะให้เงินทุนรับซื้อข้าวสหกรณ์ละ ๑ ล้านบาทก็ตาม รัฐก็มีได้ดำเนินการ

อย่างจริงจัง ในด้านการตลาดรัฐก็มีได้จัดหาให้ทั้ง ๆ ที่สามารถจัดให้ได้ เช่น ให้องค์การของรัฐ
คือ โรงพยาบาล หรือทัณฑ์พลานเป็นผู้มีซัสซาว์เป็นต้น ในบ้านของสหกรณ์บางแห่งนั้น ก็ขาดการ
ประชาสัมพันธ์ในหลักการ และจุดประโยชน์ของการสหกรณ์ ไม่มีการเผยแพร่ผลงานและวัตถุประสงค์
ของการดำเนินงานในสมาชิกทราบ ทั้งยังขาดผู้จัดการที่มีความสามารถในการดำเนินงานในด้าน
การธุรกิจที่จะทำให้สหกรณ์สามารถแข่งขันกับคนกลางอื่น ๆ ที่มีความชำนาญและประสบการณ์ในเรื่อง
การค้าขายมานานได้ นอกจากนั้นในด้านการให้บริการต่าง ๆ ก็ยังอิงระเบียบแบบทางราชการไว้มาก
จึงขาดความคล่องตัวและไม่รวดเร็วเท่าที่ควร ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งเ็นมาจากสมาชิกเอง
สมาชิกส่วนใหญ่มีการศึกษากำ เกือบทั้งหมดไม่สูงกว่าระดับ ป.4 จึงไม่มีความรู้ในเรื่องสหกรณ์
การเข้า เป็นสมาชิกก็เพื่อผลประโยชน์ทางด้านอื่นเชื่อเป็นส่วนใหญ่ อีกประการหนึ่งเกษตรกรที่เป็น
สมาชิกสหกรณ์การ เกษตรบางแห่ง มีฐานะทางเศรษฐกิจที่พอสมควร อย่างน้อยก็ระก่องเป็นผู้มีหลัก
ทรัพย์จึงจะเป็นสมาชิกได้ ความเดือนร้อนทางเศรษฐกิจจึงไม่ได้เป็นปัจจัยที่บีบบังคับให้ให้ความสำคัญ
ของการ สหกรณ์ สมาชิกจึงไม่ช่วยช่วยที่จะเรียกร้องให้สหกรณ์ทำหน้าที่ในเรื่องการรับซื้อผลผลิต
ในเมื่อคนใคร่รับความสะดวกจากพ่อค้าคนกลางทั้งในเรื่องการบริการและราคาแล้ว ฉะนั้น หากจะ
ให้สหกรณ์บางแห่งสามารถดำเนินงานกิจการใดครบวงจรแล้ว จะต้องแก้ไขระเบียบของรัฐบาลก่อน แล้วจึง
มาแก้ที่การดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพของสหกรณ์ ซึ่งจะมีผล เป็นการแก้ปัญหาในบ้านสมาชิกได้ตรง
หน้าถึงประโยชน์ตลอดจนทราบถึงความรับผิดชอบของสหกรณ์แล้ว

จากลักษณะที่สหกรณ์ในปัจจุบัน เป็นองค์กรที่เป็นการดำเนินงานคล้ายหน่วยราชการดังกล่าว
แล้ว จึงทำให้ลักษณะความสัมพันธ์ที่เกษตรกรมีต่อสหกรณ์ เป็นไป เช่นเดียวกับหน่วยราชการอื่น, เช่น
อำเภอ โรงเรียน เพียงแต่มีความผูกพันกันในด้านธุรกิจ ในลักษณะที่เกษตรกรต้องพึ่งพาอยู่มาก
เท่านั้น การวิพากษ์คดีต่อสหกรณ์ฯ ก็จะเป็นเช่นเดียวกับพ่อค้าคนกลาง และจะแสดงให้เห็นโดย
ละเอียดในบทที่จะเสนอผลการวิจัยต่อไป.